

розповсюджувачами сучасних технологій і стимуляторами міжнародної трудової міграції. Ці компанії відіграють провідну роль в інтернаціоналізації виробництва, а також у розширенні та поглибленні виробничих зв'язків між компаніями різних країн.

На початку третього тисячоліття міжнародне виробництво товарів і послуг у ТНК становило 7% світового ВВП. ТНК займають провідні позиції у світовому виробництві в електронній, автомобільній, хімічній та фармацевтичній промисловості. З діяльністю ТНК пов'язані надії і розчарування більшості країн світу, оскільки ці компанії створили розвинену мережу виробничої, науково-технічної, інвестиційної, торгової та культурної взаємозалежності країн і заклали основу світової економіки.

Сьогодні у світовій економіці немає жодного суттєвого процесу, який би відбувався без участі транснаціональних корпорацій. Вони як прямо, так і опосередковано беруть участь у світових економічних процесах. Незважаючи на те, що ТНК здійснюють свою діяльність на міжнародному рівні, їхній вплив поширюється на всі країни і всі сфери життя, включаючи політичну, що дозволяє розглядати ТНК поряд з державами та міжнародними організаціями. Тому феномен ТНК досі є дискусійним питанням як серед науковців, які досліджують сучасні міжнародні відносини, так і серед керівників держав та бізнесу.

Сьогодні 500 найбільших ТНК продають 95% фармацевтичних товарів, 80% електроніки та хімікатів і 76% машинобудівної продукції. За даними Організації Об'єднаних Націй, зараз у світі налічується понад 65 000 ТНК, які контролюють понад 850 000 афілійованих іноземних компаній у всьому світі та надають роботу понад 74 мільйонам людей. При цьому на території розвинутих країн розташовано понад 80% материнських компаній і близько 33% асоційованих компаній, у країнах, що розвиваються, - відповідно 19,5 і майже 50, у колишніх соціалістичних країнах - близько 0,5 і 17%.

Сумарна виручка 500 компаній, досліджених журналом «Fortune» у 2021 році становила 33,3 трлн. дол. США, а їх сукупний прибуток склав 2,1 трлн. дол. США. Включені в рейтинг компанії з різних країн порівнюються за виручкою, отриманою за фінансовий рік, що завершився 31 березня 2020 року або раніше, так що рейтинг майже не відображає зниження або зростання виручки компаній під час кризи, спричиненою пандемією COVID-19 по всьому світу. Особливістю рейтингу 2021 року стало очевидне переважання у ньому китайських компаній (три з п'ятірки лідерів рейтингу). У 2022 році сумарна виручка 500 компаній з рейтингу «Fortune 500» становила близько 37,8 трлн. дол. США, що на 19,2% перевищує показник 2021 року. Це найбільше зростання в історії рейтингу. Такий сукупний дохід перевищує третину від загального обсягу світового ВВП і дорівнює сумі ВВП Китаю та США.

УДК 331.9

Титаренко Л.М., к.е.н., доцент, Варченко З.О., Сидоренко К. О., студентки
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРУКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах війни в Україні суттєво постраждали ринок праці та сфера зайнятості. Воєнні дії стали причиною структурних деформацій та появи нових тенденцій на ринку праці. Змінилися поведінкові практики роботодавців і працівників, переформулювалися потреби ринку праці. Відбулася масова міграція громадян за кордон і переміщення працівників у межах країни. Через специфіку воєнного стану зовнішніми мігрантами стали переважно жінки з дітьми, частка непрацездатного населення (інваліди та пенсіонери), а в межах країни передислокацію здійснили і жінки, і чоловіки.

Так, переважна більшість біженців (83%) - це жінки, чоловіки становлять лише 17%.

Найбільшу групу біженців становлять жінки від 30 до 39 років (37%), 26% - ті, кому від 40 до 49 років, тобто люди активного, працездатного віку. Виїхали за кордон жінки переважно з вищою або незакінченою вищою освітою (76%), 18% - із середньою спеціальною освітою, і лише 6% - із загальною середньою освітою. Найбільш представленими соціальними групами є висококваліфіковані фахівці (26%), підприємці (20%) та кваліфіковані робітники (17%) [1].

Релокація та вимушена внутрішня та міжнародна міграція призвели до зміни структури ринку праці, а також структури пропозицій та насиченості фахівцями у розрізі регіонів. У регіонах, які найбільше відчували на собі військову агресію РФ, зменшилася кількість робочих місць і зросла конкуренція [2]. Переміщення підприємств у безпечні регіони України, внутрішня та зовнішня міграція фахівців спричинили те, що у західних областях кількість пропозицій роботи є меншою внаслідок збільшення чисельності пошукачів.

Одночасно зіткнувшись зі збільшеною конкуренцією на робочі місця, відчуваючи проблеми з працевлаштуванням, фахівці почали скорочувати свої зарплатні очікування, стали пропонувати свої кандидатури на вакансії нижче за свій рівень кваліфікації. Суттєво зменшилась пропозиція у категорії топ-менеджмент, також не надто затребувані керівники та директори

Структурні зміни національного ринку праці відбулися також внаслідок міграції українців до Європи та мобілізації чоловіків. Біженцями та переселенцями стали не лише наймані працівники, а й багато представників малого та середнього бізнесу. За прогнозами аналітиків більше всього країна втратила жінок-підприємців, особливо у країні ЄС виїхало багато фахівців сфери послуг, а це переважно жінки. В країні перебування таким фахівцям простіше відкривати власний бізнес. Певна частина їх уже реалізувала таку можливість.

Експерти відзначають, що вплив фактору тимчасово переміщених осіб/біженців на ринок праці як України так і країн Європейського Союзу потребує подальшого детального дослідження, зокрема аналізу структури пропозицій робочих місць у європейських країнах та конкретних спеціалістів, які виїхали за кордон, втікаючи від військової агресії. [2]. Це пояснюється тим, що проблема з біженцями може загостритися в майбутньому і суттєво вплинути на післявоєнний ринок праці та економіку, що відновлюється.

Аналітики доводять, що отримання актуальної інформації щодо тенденцій на ринку праці в країні, де йде війна - зміна чисельності та складу робочої сили - є не простим завданням, особливо з урахуванням того, що навіть з виїздом декількох мільйонів працездатних громадян, в Україні залишаються високий рівень безробіття.

Водночас в країні відбувається перерозподіл працездатного населення - через збільшення задіяних осіб в оборонних та силових структурах. В результаті зменшується кількість цивільних видів діяльності, де створюється валова додана вартість. А за визначенням експертів, військова справа - це специфічний вид діяльності, а не економіка у чистому вигляді. Отже чим більше людей буде залучено до оборонних та силових структурах, тим менше їх залишатиметься у реальному виробництві. Через негативну демографічну ситуацію в Україні, за прогнозами аналітиків, цілком може скластися така ситуація, коли основою робочої сили будуть жінки.

Згідно даних Державної служби зайнятості, на 1 квітня 2023 року статус безробітного мали 137 тисяч, із них майже три чверті – жінки. Крім того, майже половина зареєстрованих безробітних - люди старше 45 років, При цьому 43% безробітних р вищою освітою [1].

Експерти Міжнародної організації праці наголошують, що російська агресія в Україні чинить додатковий тиск на європейський ринок праці та системи соціального захисту. На ці процеси європейські держави відреагували законодавчими змінами на новими проектами. Так в європейських країнах популярна практика, коли місцеві служби зайнятості переходять від надання послуг виключно безробітним громадянам до роботи з уже працевлаштованими, організовуючи підвищення кваліфікації для працівників діючих підприємств. В 2022 році Європейська Комісія розробила новий онлайн-інструмент із сприяння у пошуку роботи громадянами України, який допоможе українцям, які користуються механізмом тимчасового

захисту, знайти роботу в країнах Європейського Союзу (ЄС).

Європейська Комісія допомагає людям, які прибувають з України, набути необхідних навичок для виходу на ринок праці ЄС. Підтримка може фінансуватися за рахунок фондів «Політики згуртованості» і нової програми «Заходи згуртованості для біженців у Європі» (CARE), а також Фонду притулку, міграції та інтеграції. Це може включати таку допомогу, як мовні курси, консультування або базова підготовка. [3].

Державні служби зайнятості європейських країн відіграють ключову роль у активній політиці на ринку праці, спрямованій на використання навичок новоприбулих, та виступють у ролі посередників на ринку праці. Забезпечення швидкої та ефективної інтеграції у ринок праці є важливим як для приймаючих громад, так і для тих, хто рятується від війни.

Новий проект є спільною ініціативою Єврокомісії та Європейського управління праці за участі та підтримки Європейської міграційної мережі. Пілотний проект EU Talent Pool, доступний англійською, українською мовами, реалізується через портал EURES, - портал пошуку роботи (EURES portal), яким керує Європейське управління праці. Він об'єднує національні служби зайнятості, приватні агентства з працевлаштування та роботодавців у всьому ЄС. EURES містить інформацію про понад 3 мільйони вакансій і 4000 роботодавців. Шукачі роботи також можуть переглядати всі вакансії, опубліковані на порталі EURES. [3].

Отже, зміни на ринку праці в Україні та ЄС внаслідок широкомасштабної війни є одними з найсерйозніших викликів сьогодення. За умов російської агресії кількість робочих місць різко зменшилася, а пропозиція робочої сили в окремих регіонах різко зросла. Навіть враховуючи позитивну динаміку пропозицій робочих місць у деяких професійних сферах, попри інвестиції та допомогу європейських держав на підтримку національного та європейського ринку, рівень безробіття залишається високим.

Список використаних джерел

1. Як змінився ринок праці під час і що буде після неї. <https://www.bbc.com/ukrainian/>
2. Ринок праці в умовах війни: основні тенденції та напрями стабілізації <https://razumkov.org.ua/images/2022/07/18/2022-ANALIT-ZAPIS-PISHULINA-2.pdf>
3. Європейська Комісія представила новий онлайн-інструмент із сприяння у пошуку роботи громадянами України <https://www.msp.gov.ua/news/22298.html?PrintVersion>

УДК 330.4:216.2

Туз В. Ю., студентка

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(м. Полтава, Україна)

ОЦІНКА ВПЛИВУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ

Глобалізація має значний вплив на зовнішньоекономічну діяльність України. До позитивних наслідків глобалізації можна віднести збільшення обсягів міжнародної торгівлі, сприяння розвитку інфраструктури в країні, залучення іноземних інвестицій. З іншого боку, негативними наслідками можуть бути соціальна дезорганізація, екологічні проблеми, порушення права праці та зниження конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на міжнародному ринку.

Також глобалізація має вплив на структуру експорту та імпорту України. Змінюється структура промисловості нашої країни і з'являються нові експортні напрямки, такі як інформаційні технології, високотехнологічна продукція та інші. В умовах глобалізації Україна відкривається для зовнішніх інвестицій, що у своєму разі може стимулювати збільшення обсягів експорту та зменшення дефіциту.

Станом на 2022 рік Україна обмінюється товарами та послугами з більш ніж 200 країнами світу [1]. Загалом, обсяг зовнішньої торгівлі України зріс на 24,5% у 2021 році